

Nr 9

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om sänkning av rösträttsåldern.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas följande motioner, vilka alla avser sänkning av rösträttsåldern:

1) I: 177 av herrar Hansson och Ove Karlsson samt II: 205 av fru Hjelm-Wallén, fru Dahl och herrar Bergqvist, Ekvall, Ericson i Örebro, Green, Gustafsson i Barkarby, Gustavsson i Nässjö, Hellström och Lundberg (alla s);

2) I: 545 av herrar Lindblad och Wirtén samt II: 643 av herrar Romanus, Ahlmark, Ullsten och Mundebo (alla fp); samt

3) I: 546 av fru Elvy Olsson och II: 632 av herrar Boo, Elmstedt och Larsson i Borrby (alla cp).

Hemställan avser i motionerna 1): »att riksdagen måtte besluta att rösträttsåldern sänkes till året efter det 18 års ålder uppnåtts samt att i riksdagsordningen 14 §, lagen om val till riksdag 30, 38, 53 b §§, kommunala vallagen 8 §, kommunallagen 6 §, kommunallagen för Stockholm 6 § och lagen om församlingsstyrelse 9 § åldersgränsen nitton år ersättes med arton år»;

i motionerna 2): »(1) att riksdagen måtte besluta om en sänkning av myndighetsåldern till 18 år, (2) att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderligt förslag till lagtext, (3) att riksdagen måtte besluta om en sänkning av rösträttsåldern till året efter uppnådda 17 år, samt (4) att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderliga förslag till grundlags- och lagändringar, varvid även möjligheten att låta rösträtten inträda omedelbart efter 18-årsdagen överväges»;

i motionerna 3): »att riksdagen måtte besluta (1) att rösträttsåldern vid val till riksdagen sänkes från nu gällande till uppnådda 18 års ålder, (2) att rösträttsåldern vid kommunala val sänkes på motsvarande sätt, (3) att valbarhetsåldern vid val till riksdagen sänkes från nu gällande till uppnådda 18 års ålder, (4) att valbarhetsåldern vid kommunala val sänkes på motsvarande sätt; samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig lagtext».

Motionerna 2) har hänvisats till lagutskott i vad de avser myndighetsåldern.

Frågans behandling 1968 och 1969

I propositionen 1968: 92 föreslogs bl. a. att rösträttsåldern skulle sänkas med ett år, så att rösträtt framdeles skulle inträda året efter fyllda 19 år. I flera motioner vid samma riksdag hemställdes om en ytterligare sänkning av rösträttsåldern, med ännu ett år.

Utskottet upptog propositionen och motionerna till behandling i samband med förslaget om partiell författningsreform, innebärande övergång till enkammarssystem m. m. Utskottet anförde följande i denna del (KU 1968: 20 s. 35):

I proposition nr 92 föreslås under punkten 1) att rösträttsåldern skall sänkas med ett år. Rösträtt skall därefter inträda året efter det varunder 19 års ålder uppnåtts.

Departementschefen upplyser att en proposition om sänkning av myndighetsåldern med ett år kommer att framläggas för nästa års riksdag. Han tar även upp frågan om en längre gående sänkning av rösträttsåldern, till året efter fyllda 18 år. Grundlagberedningen har uttalat att en sådan reform förutsätter mer ingående överväganden än som kan göras i detta sammanhang. Det är emellertid inte uteslutet, anför departementschefen, att det vid en allmän översyn av rösträttsvillkoren skall visa sig möjligt att utforma dessa på ett sådant sätt att rösträttsåldern kan fastställas fristående och på andra grunder än dem som är aktuella vid bestämmande av myndighetsåldern. Något som hittills har ansetts göra det svårt att upplösa sambandet mellan rösträttsåldern och myndighetsåldern är att omyndighet på grund av domstols beslut ovillkorligen diskvalificerar för rösträtt. Det ingår i grundlagberedningens uppdrag att under arbetet på en total författningsreform göra en sådan översyn av rösträttsvillkoren som här nämnts.

I tre under allmänna motionstiden väckta motionspar har hemställts om en sänkning av rösträttsåldern med ett år utöver vad som föreslagits i propositionen. — — —

Under hänvisning till vad departementschefen anfört i frågan avstyrker utskottet motionerna och tillstyrker propositionen i denna del.

I en reservation (nr 6) uttalade sex ledamöter (alla fp + cp) att utskottet enligt deras mening borde ha tillstyrkt motionernas förslag om en ytterligare sänkning av rösträttsåldern. Krav på en sådan reform hade, påpekade reservanterna, framförts under en följd av år och föranlett reservationer i utskottet. Utan att upprepa den argumentering som sålunda förts hemställdes om antagande av förslag till grundlags- och lagändringar, varigenom rösträtt skulle inträda året efter fyllda 18 år.

Kamrarna följde utskottet. De förslag till grundlagsändringar, som därigenom blev vilande, antogs slutligt 1969. De innebär också bl. a. att den särskilda valbarhetsåldern avskaffats. Om valbarhet stadgas i 26 § riksdagsordningen i dess nya lydelse, att »endast den som är myndig och upptagen i röstlängd såsom röstberättigad kan vara ledamot av riksdagen». Motsvarande ändringar har genomförts i kommunallagarna.

Frågan upptogs i motioner även 1969. Utskottet hänvisade till sitt utlåtande förra året och avstyrkte motionerna. I en reservation av åtta leda-

möter (4 fp, 3 cp, 1 m) hemställdes, att riksdagen skulle begära förslag senast till vårsessionen 1970 till sådana grundlags- och lagändringar, att rösträtt i allmänna val skulle inträda året efter fyllda 18 år. Kamrarna följde utskottet.

Utskottet

Frågan om en ytterligare sänkning av rösträttsåldern skall, som framgått av redogörelsen ovan, prövas av grundlagberedningen. Riksdagen bör inte föregripa denna prövning genom något ställningstagande i sak till de förslag som framförts i motionerna. Utskottet föreslår i stället att motionerna överlämnas till grundlagberedningen. Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen anhåller hos Kungl. Maj:t att motionerna I: 177 och II: 205, I: 545 och II: 643 samt I: 546 och II: 632 överlämnas till grundlagberedningen.

Stockholm den 17 februari 1970

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Sörilin (s), Richardson (fp), Hernelius (m), Nyquist (s), Norberg (s) och Axel Georg Pettersson (cp); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Henningsson (s), Björkman (m), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Sterne (fp), Andersson i Billingsfors (s) och Andersson i Storfors (s).

Reservation

av fru Segerstedt Wiberg (fp), samt herrar Richardson (fp), Axel Georg Pettersson (cp), Larsson i Luttra (cp), Boo (cp) och Sterne (fp) vilka anfört:

I förevarande motioner anförs goda skäl för en sänkning av rösträttsåldern. Det är från demokratisk synpunkt väsentligt att så många medborgare som möjligt ges tillfälle att deltaga i allmänna val. Vid behandlingen av samma fråga vid 1969 års riksdag, anfördes i en reservation att utskottet borde ha hemställt om förslag till sådana grundlags- och lagändringar, att rösträtt i allmänna val kommer att inträda året efter fyllda 18 år. En sådan reform kan genomföras utan ytterligare utredning. I motionerna I: 545 och II: 643 begäres bl. a. en prövning av möjligheterna att införa rösträtt ome-

delbart efter 18-årsdagen. De skäl, som anförs för en sådan ordning, är välgående. Införande av rösträtt omedelbart efter fyllda 18 år torde dock kräva en närmare utredning. Det ingår i grundlagberedningens uppdrag att under arbetet på en total författningsreform göra en översyn av rösträttsvillkoren. Vi förutsätter, att möjligheterna att införa rösträtt omedelbart efter 18 år därvid prövas. Om inte ett förslag till grundlagsändring antas som vilande redan under denna session, kommer emellertid en reform inte att kunna tillämpas i 1973 års val. Riksdagen bör därför, i avvaktan på grundlagberedningens prövning, anta ett sådant förslag. Frågan om ändringar i annan lagstiftning behöver däremot inte tas upp nu.

I motionerna I: 546 och II: 632 hemställs även om en sänkning av valbarhetsåldern, så att denna överensstämmer med rösträttsåldern. Vi delar motionärernas grundläggande åsikt i frågan men anser, att frågan om valbarhetsåldern bör lösas i samband med frågan om myndighetsåldern.

Vi anser sålunda, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 177 och II: 205, I: 545 och II: 643 samt I: 546 och II: 632 antar följande förslag till ändrad lydelse av 14 § andra stycket riksdagsordningen¹ som vilande för vidare grundlagsenlig behandling:

Rösträtt tillkommer den som är svensk medborgare och uppnått aderton års ålder senast under kalenderåret närmast före valet. Den som på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbliva omyndig äger dock ej rösträtt.

¹ Förslaget innebär att »aderton» insatts i stället för »nitton».